باحضور نایب رئیس شورای شهر مشهد صورت گرفت

نام‌گذاری خیابانی به نام «خراسان» در قلب فرهنگی اروپا

فرمند| نام‌گذاری معابر و میدان‌ها به نام جاهایی اعم از شهرها و کشورها... امری رایج در جهان است؛ امری که در شناساندن میراث فرهنگی مشترک بشر و گسترش صلح و دوستی میان انسان‌ها می‌تواند تأثیر گذار باشد. در این زمینه کشور باستانی ایتالیا که همچون ایران تمدنی تاریخی به شمار می‌آید، توجهی ویژه به اعلام ایرانی نشان داده است؛ چنان که خیابان‌ها یا میدان‌هایی در این کشور اروپایی‌نامی است که به خاطر بسیاری تأثیف نخستین دایرالمعارف فارسی شهره شد، اثری که هنوز نیز خوش درخشان بر صدر است. اما چطور می‌شود که یک ریاضی‌دان صلاحیت سیرسنتی تألیف یک دایرالمعارف را پیدا کند؟ پاسخ این پرسش را همان ماتراست که به نام «خراسان» نام‌گذاری شده است.

پاس بزرگداشت مقام فردوسی، سردیس این شاعر بلندآوازه همزمان با نام‌گذاری خیابانی به نام ماترای ایتالیا به نام خراسان جلمایی شود. شهر ماترای ایتالیا به اینکه ماترا، شهری در جنوب ایتالیاست و به‌عنوان پایتخت فرهنگی اروپا در سال ۲۰۱۹ شناخته می‌شود، افزود: این شهر باستانی در دل صخره‌ها بنا شده و دارای قدیمی‌ترین غارهای مصنوعی جهان است و اورپایی‌ناپی است که به خاطر سیرسنگی تألیف چنان که خیابان‌ها یا میدان‌هایی در این کشور نام فردوسی، ابن‌سینا، کورش هخامنشی و شهر تهران را بر خود دارد. حالا با ایزنهای شورای شهر و شهرداری مشهد، خیابانی در ماترای ایتالیا به نام «خراسان» نام‌گذاری شده است.

شهر روشنایی با همان ماترا (Matera) شهری است در ایتالیا که لقب پایتخت جدید اروپایی در سال ۲۰۱۹ را بدک می‌کشد و حالا خیابانی در این شهر با حضور حمیدرضا موحدی‌زاده، نایب‌رئیس شورای شهر مشهد، به نام خراسان نام‌گذاری شده است. نایب‌رئیس شورای شهر مشهد، همزمان با نام‌گذاری خیابان خراسان در ماترا که لاسال عنوان پایتخت فرهنگی اروپا را به خود آورده است، نمایشگاه عکس‌های حرم مطهر رضوی به نام «از ماترا تا نوس مشهد» دربردارنده ۱۰۰ عکس قدیمی از آنتونیو جانوسی و ۳۰ عکس جدید از محمد خوشرو برای همگان معرفی می‌شود. خداداهی از این دست نه‌تنها برای ما خراسانی‌ها، بلکه برای هر ایرانی بین‌الملل شهردار مشهد گفت: در راستای ۴ محور اصلی شورای شهر مشهد، مبنی بر «توسعه انتشارات فرانکلین» چون ما آدم‌های قابل می‌گنبد، مؤسسه فرانکلین را که از تألیف و ترجمه و اقتباس نامه شده و توسعه آثار خیلی بزرگی در همه زمینه‌های نشر در ایران داشت [...] و از جمله برای پروژه دایره‌المعارف به سراغ مصاحب رفت. مصاحب بهترین و تنها کسی در ایران که می‌توانست این کار را بکند. خود صنعتی‌زاده هم آدم خیلی آماده‌ای بود و می‌توانست دایره‌المعارف را به‌طور کامل و با امکانات راهبردی تألیف درک می‌کرد و هم دست‌وردی به‌طور تاحدی مالی، فنی و غیره تاحدی که می‌توانست برایش فراهم می‌کرد و به همه اینکارا و اوجاب می‌داد. خوشبختانه این کتاب استثنایی باعث پیداشدن یک استثنایی شد که

ریاضی‌دانی که دانشنامه‌فارسی نوشت

درباره دکتر غلامحسین مصاحب، سرپرست تألیف «دایرالمعارف فارسی»

رضوانی| غلامحسین مصاحب (۱۲۸۹ - ۱۳۵۸) هنگامی که مصاحب ۲۷ ساله بود، در آخرین صفحه‌های نمونه چاپی کتاب «تئوری مقدماتی اعداد» بود، سکته کرد و از دنیا رفت. در آن زمان ۶۹ سال داشت. اگر می‌شد نفس کرده و انتظار داشت که نحوه مرگ آدم‌ها شبیه زندگی‌شان باشد، سکتاس کوتاه مرگ‌آفای مصاحب، نمایا خلاصه‌ای بود از شیوه زیستن. اورپایی‌ناپی است که به خاطر سپردن تألیف نخستین دایرالمعارف فارسی شهره شد، اثری که هنوز نیز خوش در صدر است. اما چطور می‌شود که یک ریاضی‌دان صلاحیت سرپرستی تألیف یک دایرالمعارف فارسی را پیدا می‌کند. داریوش آشوری، نویسنده، اندیشمند و مترجم که در دوران دانشجویی حدود ۲ سال شد، چند سال بعد با تغییر مدیریت مؤسسه فرانکلین در گیری‌های مصاحب سخت‌گیر بانناشر، کار را به قطع همکاری با او فرانکلین رساند و او در سال ۱۳۵۰ از کار سرپرستی مصاحب که بنابه بقول خودش، شاید بتوانیم موقعیت ممتاز او را این طور توجیه بکنیم: «نابغه»، به صفت منفسی برای توصیف دکتر مصاحب در کمترین مصاحب همکارانی می‌شد، چنین یادکرده برای این پرسش دارد: «حتماً یک مقدار زیادی هست. همزمان با نام‌گذاری خیابان خراسان در ماترا که لاسال عنوان پایتخت فرهنگی اروپا را به خود آورده است، نمایشگاه عکس‌های حرم مطهر رضوی به نام «از ماترا تا نوس مشهد» دربردارنده ۱۰۰ عکس قدیمی از آنتونیو جانوسی و ۳۰ عکس جدید از محمد خوشرو برای همگان معرفی می‌شود. این عکس‌ها در ۲ هفته مهرتر در هتل مشهد، خداداهی از این دست نه‌تنها برای ما خراسانی‌ها، بلکه برای هر ایرانی مهمان دوست و علاقه‌مند به فرهنگ می‌تواند به‌طور ویژه به‌ایلین باشد؛ اما نباید پرسشی نیز ذهن خواننده مشهدی این مطلب را درگیر می‌کند: چرا خود ماترا در این شهر پاپیشه، خیابان یا میدانی به نام «مشهد» یا «خراسان» نداریم؟ شاید بتوان در شدن اهمیت این نام‌گذاری، نیز جانمایی شد تا هم‌زمان میدان یا افتتاح پارک بزرگ ماترا نصب شود. حسین کشیری بیان کرد: جایگاه حکیم ابوالقاسم فردوسی نزد ایرانیان دارد.

حافظ شیرازی به‌روایت استادخراسانی

به مناسبت بازسازی تدریس حافظ‌شناسی زنده‌یاد «رجائی بخارایی» در مشهد

کتایون وثوقی

رادمنش| دانشکده باصفای ادبیات مشهد امروز ساختمان قدیم آن را به نام چهار دانشگاهی می‌شناسیم. حاصل تلاش‌ها و دودلی‌های برخاسته از دغدغه و دلسوزی و آینده‌نگری مردی ادب‌دوست است که شاگرد بزرگان بوده و شاگردانی بزرگ تربیت کرده است. دکتر احمدعلی رجائی بخارایی مردی شجاع بود که بنا به نوشته دکتر محمدجعفر یاحقی، نمی‌گذاشت پای سیاوش به دانشکده باز شود. مردی که «تا بود رئیس دانشکده بود؛ یعنی همه امور دانشکده تنها با رأیات خودش حل‌وفصل می‌شد و هیچ نیرو و تشکیلاتی در قلمرو کار او حق نداشت که از معنی واقعی کلمه، به معنای تاریخی کلمه او «رئیس» بود.» مردی که دکتر محمدحسین پاپلی یزدی او را «استاد- بابا» و جزء ۲ آخرین نسل استاد- بابای‌های کشور» ۲ خطاب می‌کند و از رفتار پدرانه‌اش یاد می‌کند و از اینکه به او آموخت حافظ در کمال انسانیت است، چون مبشر صلح و دوستی و همزیستی مسالمت‌آمیز است. کتاب «فرهنگ حافظ» از همین مصطلحات صوفیه در دیوان حافظ» که در سال ۱۳۲۰ در انتشارات زوار منتشر شد هنوز محل رجوع و بسیار مهم است. پایلی یزدی آن موقع چنان، جغرافیا می‌خواند است اما به خاطر علاقه به ادبیات و حافظ و شیراز در سال حافظ استاد رجائی بخارایی سر کلاس درس او حاضر می‌شود. کلاس‌های درس حافظ این استاد آن‌قدر شهره بوده است که به گفته فرزندش، سعید رجائی بخارایی که هنگام ارائه این درس از ۳۰۰ نفر در سالن آمفی‌تئاتر دانشکده می‌نشسته‌اند و صدای استاد را با بلندگو می‌شنیده‌اند. حالا بعد از گمابیش ۴۰ سال خبر بازسازی یک ترم درس‌گفتار‌های استاد احمدعلی رجائی بخارایی توسط فرزندش در دانشگاه خیام، بهانه‌ای شد تا هم برای مطلع شدن از چگونگی برگزاری این کلاس و هم بازکردن از این استاد فقید ادبیات مشهد با سعید رجائی بخارایی گفت‌وگو کنیم.

سعید رجائی بخارایی: پدر من وقتی برای درس تاریخ مرحوم شریعتی را خواست، با وجود مخالفت بسیار شدید سلوک جلو آن‌ها ایستاد

کلاس‌های حافظ پدر شما، استاد رجائی بخارایی، شهرت زیادی داشته است. می‌شود در ابتدا کمی درباره این کلاس‌ها و جوّ آن برایمان بگویید؟

من افتخار شاگردی ایشان در سرکلاس‌هایشان را دارم. در میان درس‌هایی که داشتند، از همه مهم‌تر درس‌های حافظشان بود. این درس‌ها به‌حدی طرف‌دار داشت که در سالن آمفی‌تئاتر بلندگو می‌گذاشتند و گاهی ۲۰۰ تا ۳۰۰ نفر می‌نشستند و به آن گوش می‌دادند. در صورتی که آن زمان در دانشکده ادبیات شاگردهای رسمی کلاس ۳۰ نفر بودند. دکتر رجائی بخارایی از شاگردان فروزانفر و ملک‌الشعرا بهار بود و تخصصش حافظ، رساله دکتری‌اش هم در مورد عناصر قرار دهمی. این اتفاق یعنی بازسازی درس استادی مشهور و بزرگ اولین بار است که در ایران اتفاق می‌افتد. محدودیتی هم نداریم و همه علاقه‌مندان می‌توانند بیایند و ثبت‌نام کنند.

چه شد که تصمیم گرفتید این درس را بازسازی کنید؟

آثار متعددی از استاد رجائی منتشر شده است، آیا کار منتشر نشده‌ای هم از ایشان باقی مانده است؟

بعد از فوت پدر، صندوق بزرگی از ایشان پیدا کردیم که فیش‌های جلد دوم فرهنگ اشعار حافظ و مطالب و نوشته‌های دیگری در آن بود و با شعری شکسته‌بسته و بی‌سر و ته و تقلیدی می‌سایید. «روشنفکری» را مثل اکثر می‌چسبانند روی پیشانی‌اش. اما گلستان افرادی هم با «روشنفکر طبری، دولت‌آبادی و... ساعدی را هم روشنفکر می‌کشد تأمل کنیم، می‌بینیم که

۳۰سال پیش، وقتی پس از ۴۰ سال به ایران برگشتم و درمشهد مقیم شدم، خیلی‌ها به من می‌گفتند که ای کاش ما هم اقبال داشتیم و می‌توانستیم از آن درس‌ها استفاده کنیم. با شنیدن این سخنان برای من این فکر به وجود آمد که شاید بتوانم نوارها را بهینه‌سازی و متن درس‌ها را چاپ بکنیم. در این میان یکی از دوستان پیشنهاد کرد که کارهای حافظ پدر را با استفاده از این مطالب جمع‌آوری شده بازسازی کنم و درست در بدهم. در نهایت با دعوت رئیس دانشگاه خیام و مدیر گروه ادبیات فارسی این دانشگاه، آقای دکتر عطایان، به این فکر در مهرماه سال جاری جامه عمل به خود پوشید. این کلاس‌های درس پدرم است و من فقط سعی کردم گنجینه‌ای را که پیدا شده بود، به‌صورت کتاب یا نظم «فرهنگ اشعار حافظ (شرح مصطلحات صوفیه در دیوان حافظ)» منتشر شده و هنوز هم از مرجع‌های بزرگ حافظ است و هرکس در دنیا اگر بخواهد کاری در مورد حافظ بنویسد به این کتاب رجوع می‌کند.

آیا برای استاد رجائی بخارایی اقداماتی در مقام قدردانی یا بزرگداشت انجام شده است؟

از نکات جالب توجهی که درباره آن مرحوم نقل می‌شود، ساخت دانشکده ادبیات مشهد است. ماجرای احداث این بنا چه بود و در شما چه نقشی در این کار داشتند؟

دانشکده ادبیات که در سرماه ادبیات واقع شده، الان در اختیار جهاد دانشگاهی است. متأسفانه عده‌ای این ساختمان را به مبلغی که حتی پول آهن دورش هم نمی‌شود واگذار کردند. بعد از اینکه دکتر یوسفی فیض شده که پدر من ریاست آن را قبول کرده بود. این دانشکده ترکیبی بود از ۲ خانه قدیمی که بخشی از آن شامل کلاس و بخش دیگر مربوط به امور دفتری بود. جای کوچکی بود و یادگار مرحوم دکتر فیاض که اولین رئیس دانشکده ادبیات بودند. وضع فیزیکی دانشکده خراب بود. مرحوم پدر از شرکت نفت، سازمان برنامه و هر جایی که می‌توانست پول گرفت و تمام خانه‌های دور و بر آنجا را برای دانشکده خرید و آنچه الان با عنوان جهاد دانشگاهی می‌بینید ساختمان قدیمی دانشکده ادبیات در مشهد و یادگار مرحوم پدر است؛ بنایی که از ۲ خانه آن را به دانشکده‌ای مدرن و مجهز تبدیل کرد که دارای کتابخانه و آمفی‌تئاتر و دیگر امکانات بود. اما ساختن دانشکده یکی از مسائل بود و ایجاد تیم درسی قوی مسئله‌ای دیگر. از کارهای بزرگی که پدر کرد، استخدام افرادی بود که ایشان می‌دانست صلاحیت تدریس در آنجا را دارند، از جمله دوست و استاد قدیم بنده، دکتر علی شریعتی. دکتر شریعتی آن موقع از طرف حکومت پهلوی در تبعید بودند و با وجود داشتن مدرک دکتری از دانشگاه سوربن فرانسه در دبیرستانی دیکته و انشا درس می‌دادند و این از کارهایی بود که در برابر و سواک کرده بودند که تنبیه و تحقیرش کنند. پدر من وقتی برای درس تاریخ دنبال آدم‌های برگزیده‌ای می‌گشت مرحوم شریعتی را خواست و با وجود مخالفت بسیار شدید ساواک، جلو آن‌ها ایستاد و گفت رئیس اینجا منم و من تصمیم می‌گیرم. او (دکتر شریعتی) مردی است مسلمان و حائز بالاترین درجه علمی و ایشان را به عنوان استاد انتخاب می‌کنم. شروع کار دکتر شریعتی با این پشتیبانی بود. بعد پدر به امیدان داد و دکتر شریعتی سخنرانی‌هایش را از دانشکده ادبیات شروع کرد، سپس به حسینیه ارشاد رسید و شد شریعتی معروف.

آیا برای استاد رجائی بخارایی اقداماتی در مقام قدردانی یا بزرگداشت انجام شده است؟

از بابت قدردانی و یادآوری انواع کارها انجام شده است و می‌شود و قرار است در پاییز، یکی از برنامه‌های شب‌های بخارا که در دانشگاه فردوسی برگزار خواهد شد، به شب دکتر رجائی بخارایی اختصاص پیدا کند. همچنین قرار است سردیسی در تالاری که به نام ایشان است نصب شود. ۴ کتاب هم برای پدر چاپ شده است. اولینش «در سوگ سیاوش» بود که آقای محمدحسین ساکت فکر می‌کنم یکی دو ماه پس از فوت ایشان چاپ کرده بود. بعد از آن «خرد در سر جان» منتشر شد که مشترکاً با دکتر علی شریعتی، دکتر شریعتی و دکتر محمدرضا راشد محصل و دکتر سلیمان ساکت چاپ شد و ۲ کتاب دیگر.

۱- از مقاله «ارشمار خرد...» نوشته محمدجعفر یاحقی، استاد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه فردوسی مشهد.

۲- از مقاله «به یاد استاد»، نوشته دکتر محمدحسین پاپلی یزدی، استاد بازنشسته دانشگاه تربیت مدرس تهران و نویسنده کتاب «شازده حمام»

ترجیح می‌دهم بیایم مشهد جوراب بفروشم!

شکوه‌های علی مسعودی ازیک بلاتکلیفی کاری که این روزها گریبان‌گیرش شده‌است

عکس: محمدمحمودحسین اشراقی

گفت‌وگو

غلامرضا روزرنی| چند سالی است به یک چهره آشنا تبدیل شده است و با شنیدن نامش حتما لبخندی به صورتمان می‌نشیند. علیرضا مسعودی، معروف به «علی مشهدی» که شروع فعالیت هنری‌اش از مشهد بود، ولی کار حرفه‌ای‌اش را از نیمه‌های دهه ۷۰ با مهران مدیری آغاز کرد و چند سال پیش به حضور در تلویزیون و اجرای استندآپ‌کمدی در «خندوانه»، به یک چهره محبوب ملی تبدیل شد.

علیرضا مسعودی در میان نابغه‌های «ساعت خوش» جای خود را باز کرد و با موج آن‌ها به تلویزیون راه یافت. او که خود را یک نویسنده غریزی می‌داند، با نویسندگی مجموعه‌های همچون «اشتی کنان»، «کوچه اقاقیا»، «مسافر چهارم»، «رث بابام»، «راه طولانی»، «قرار گاه مسکونی»، «مه‌دونگ مه‌دونگ»و... خود را به‌عنوان یک نویسنده و فیلم‌نامه‌نویس طنز به اثبات رساند.

در نیمه دوم ماه مهر، علی مشهدی چهل‌وهفت‌شاه‌تده‌وبه همین مناسبت مجموعه‌اجرایی‌کردید. جزابعادآن‌مدتی‌این برنام